

MAKROIQTISODIY SIYOSAT VA MAMLAKAT MIQYOSIDA RISKLARNI BOSHQARISH

Ilmiy rag'bar: Ishmanova Dinara, DSc,

Millat Umidi Universitetining rektori

Millat Umidi universitetining 4-kurs talabasi,

Khusanova Roziyakhon

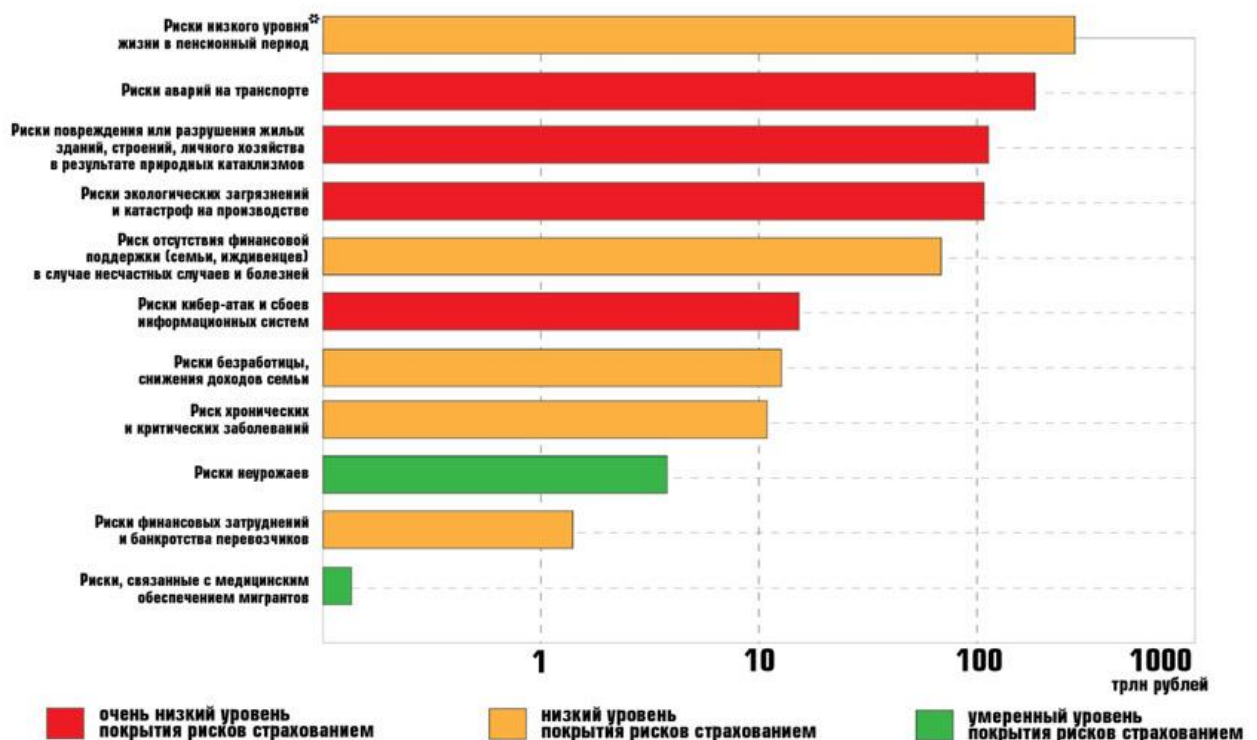
rob.roz0203@gmail.com

KIRISH

Globalashuv va iqtisodiy integratsiya jarayonlari chuqurlashgan hozirgi davrda har bir mamlakat iqtisodiyoti turli tashqi va ichki omillarning ta'sirida shakllanmoqda. Bunday sharoitda makroiqtisodiy barqarorlikni saqlash va iqtisodiy o'sishni ta'minlashda risklarni samarali boshqarish masalasi muhim ahamiyat kasb etadi. Jahon iqtisodiyotida kuzatilayotgan inflyatsion bosimlar, energiya resurslari narxlarining o'zgaruvchanligi, moliyaviy bozorlardagi tebranishlar hamda geosiyosiy ziddiyatlar mamlakatlar uchun yangi makroiqtisodiy xavf va tahdidlarni yuzaga keltirmoqda. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri – iqtisodiy o'sish sur'atlarini barqarorlashtirish, fiskal va monetar siyosatning o'zaro uyg'unligini ta'minlash, shuningdek, mamlakat miqyosida yuzaga keladigan makroiqtisodiy risklarni oldindan aniqlash va ularning salbiy oqibatlarini kamaytirishdan iboratdir. Bunda davlatning moliyaviy siyosati, milliy valyuta kursi barqarorligi, tashqi savdo balansining holati va byudjet intizomi kabi omillar muhim o'rin tutadi.

Tahlil va natijalar: Makroiqtisodiy siyosat va mamlakat miqyosida risklarni boshqarish afzalliklari: Risklarni boshqarish orqali **inflyatsiya va ishsizlik darajasini nazorat ostida ushlab turish** mumkin. Bu esa mamlakat iqtisodiy siyosatining barqarorligiga va aholi farovonligining oshishiga xizmat qiladi. **Davlat byudjeti va fiskal siyosatni samarali rejalashtirish** imkoniyati ortadi. Mamlakat darajasida risk tahlilini o'tkazish davlat xarajatlari va daromadlari prognozini aniqlashtirishga yordam beradi, bu esa moliyaviy intizomni mustahkamlaydi. **Milliy valyuta barqarorligini saqlash va investitsion muhitni yaxshilash** imkonini beradi. Risklarni boshqarish tizimi xorijiy investorlarga ishonch uyg'otadi, bu esa iqtisodiyotga to'g'ridan-to'g'ri sarmoyalar oqimini kuchaytiradi. **Makroiqtisodiy siyosatning oldindan ogohlantiruvchi va barqarorlashtiruvchi funktsiyasi** kuchayadi. Bu mamlakatga tashqi iqtisodiy zarbalarni yumshatish, import va eksport muvozanatini saqlash, valyuta zaxiralarini oqilona boshqarish imkonini beradi. **Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va aholi ishonchini oshirish** ta'minlanadi. Iqtisodiy risklarni samarali boshqarish orqali davlatning iqtisodiy siyosatiga bo'lgan ishonch mustahkamlanadi, bu esa uzoq muddatli rivojlanish strategiyalarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun qulay sharoit yaratadi.

Рисунок 4. Покрываемые потенциальные риски в России страхованием

*Приведена оценка совокупного потенциального объема накоплений занятых граждан России допенсионного возраста, необходимых для получения ими доплаты к пенсии в размере 40% от их среднего заработка.

Источник: RAEX (Эксперт РА)

1-график. Rossiyadagi makroiqtisodiy risklarning nazorati

Manba: https://raexpert.ru/researches/insurance/bsr_2017/part2/

Макроиqtisodiy siyosat va mamlakat miqyosida risklarni boshqarish kamchiliklari:

Risklarni aniq prognoz qilishdagi murakkablik asosiy kamchiliklardan biridir. Makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'sir etuvchi omillar ko'pligi, global iqtisodiyotdagi tezkor o'zgarishlar tufayli risklar darajasini oldindan aniq baholash qiyin kechadi. **Institutsional va tashkiliy muammolar** risklarni boshqarish samaradorligini pasaytiradi. Davlat organlari o'rtasidagi koordinatsiya yetarli darajada yo'lga qo'yilmagan hollarda, risk tahlili va ularning oqibatlarini kamaytirish choralarini o'z vaqtida amalga oshirish imkoni cheklanadi. **Axborot tizimlarining yetarli darajada raqamlashtirilmaganligi** hamda statistik ma'lumotlarning kechikib yetib kelishi makroiqtisodiy qarorlarni qabul qilishda kechikishlarga sabab bo'ladi. Bu esa tezkor qarorlar qabul qilishni qiyinlashtiradi. **Iqtisodiy siyosatning siyosiy omillarga qaramligi** ham risklarni boshqarishning obyektivligini pasaytiradi. Ayrim hollarda qisqa muddatli siyosiy manfaatlar iqtisodiy xavfsizlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. **Risklarni kamaytirish choralari ko'p hollarda yuqori xarajat talab qiladi** - byudjet cheklovlari, tashqi qarzarlar va moliyaviy resurslarning yetishmasligi natijasida risklarni to'liq bartaraf etish imkoniyati cheklangan bo'ladi.

Связи с кредиторами

Европейские банки были в наибольшей степени подвержены прямому риску, связанному с Россией и Украиной, однако совокупные риски, как представляется, относительно невелики.
(В млрд долларов США)

Источник: консолидированная банковская статистика БМР и расчеты персонала МВФ.

IMF

2-график. Rossiya va Ukrainadagi makroiqtisodiy risklar

Manba: <https://www.imf.org/ru/Blogs/Articles/2022/04/19/blog-gfsr-financial-stability-risks-grow-as-war-complicates-push-to-contain-inflation>

Xulosa va takliflar: Yuqorida keltirilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, makroiqtisodiy siyosat mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, tashqi va ichki tahdidlarga qarshi samarali himoya tizimini yaratishda muhim o'rin tutadi. Risklarni boshqarish tizimining to'g'ri tashkil etilishi iqtisodiy inqirozlarning oldini olish, davlat moliyasining barqarorligini ta'minlash va ijtimoiy farovonlikni oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mavjud kamchiliklar – prognozlashdagi noaniqlik, institutsional zaiflik va resurslar cheklanganligi – tizimni yanada takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Makroiqtisodiy monitoring va prognoz tizimini raqamlashtirish zarur. Bu real vaqt rejimida iqtisodiy xavflarni aniqlash va ularni bartaraf etish choralari tezkorlik bilan ishlab chiqish imkonini beradi. **Davlat organlari o'rtasida risklarni boshqarish bo'yicha koordinatsiyani kuchaytirish** lozim. Bu ma'lumot almashish, qarorlar muvofiqligini ta'minlash va siyosiy barqarorlikni oshirishga yordam beradi. **Fiskal va monetar siyosatning uyg'unligini ta'minlash** iqtisodiy tebranishlarni kamaytiradi hamda inflyatsiya va ishsizlik darajasini barqaror saqlash imkonini beradi. **Risklarni baholashda xalqaro tajribani joriy etish** va ilg'or iqtisodiy modellarni qo'llash zarur. Bu mamlakat iqtisodiy xavfsizligini global jarayonlar bilan uyg'unlashtirishga yordam beradi. **Makroiqtisodiy siyosatda barqaror rivojlanish tamoyillarini ustuvor qilish** – ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy risklarni birgalikda boshqarish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev. *"Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi – iqtisodiy barqarorlik va xalq farovonligining asosi"*. — Toshkent, 2022.
2. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. *O'zbekistonning makroiqtisodiy ko'rsatkichlari bo'yicha hisobot*. — Toshkent, 2024.
3. Karimov, A. A. *Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda fiskal siyosatning o'rni*. — "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" jurnali, №3, 2023.
4. Tursunov, B. O. *Iqtisodiy risklarni boshqarishning nazariy asoslari va amaliy yondashuvlar*. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
5. Xo'jayev, M. Sh. *O'zbekiston iqtisodiyotida risklarni boshqarishning zamonaviy mexanizmlari*. — "Moliyaviy tahlil" jurnali, №2, 2024.
6. Krugman, P., & Obstfeld, M. *International Economics: Theory and Policy*. — 12th Edition, Pearson Education, 2022.
7. Stiglitz, J. E. *People, Power, and Profits: Progressive Capitalism for an Age of Discontent*. — New York: W. W. Norton & Company, 2021.
8. IMF (International Monetary Fund). *World Economic Outlook: Securing Sustainable Growth*. — Washington D.C., 2023.
9. OECD. *Macroeconomic Risk Management and Policy Coordination in Emerging Economies*. — Paris, 2022.
10. World Bank. *Global Economic Prospects: Coping with Economic Risks in Developing Countries*. — Washington D.C., 2024.
11. https://raexpert.ru/researches/insurance/bsr_2017/part2/
12. <https://www.imf.org/ru/Blogs/Articles/2022/04/19/blog-gfsr-financial-stability-risks-grow-as-war-complicates-push-to-contain-inflation>